

Projev náměstka ministra pro lidská práva Mgr. Czeslawa Waleka

Vypořádání připomínek NNO k věcnému záměru zákona o statusu veřejné prospěšnosti
Lichtenštejnský palác – 15. září 2009

Dámy a pánové, vážení hosté,

minulý týden byla zveřejněná výzva neziskových organizací, pod níž je řada z Vás podepsána, ve které vyzýváte vládu k tomu, aby neziskovému sektoru umožnila se podílet na veřejných a veřejně prospěšných službách. Dále vyzýváte vládu, aby ozřejmila roli nevládních neziskových organizací, aby zveřejnila jasné priority spolupráce s neziskovým sektorem a nástroje k jejich naplňování.

Dámy a pánové, pokud mám být zcela upřímný, tak si myslím, že předkládaný návrh věcného záměru zákona o statusu veřejné prospěšnosti je odpovědí na Vaši výzvu. Tento návrh přistupuje strategicky k roli nestátních neziskových organizací a dalších subjektů realizujících veřejně prospěšné služby a činnosti do budoucna. Návrh přistupuje strategicky ke vztahu stát a neziskové organizace a nově definuje podmínky jejich dlouhodobé spolupráce v oblasti poskytování veřejně prospěšných služeb a činností. Návrh představuje zásadní kvalitativní obrat v přístupu státu vůči subjektům realizujícím veřejně prospěšné služby a činnosti a jejich financování ve směru větší jistoty a transparentnosti. Jsem také přesvědčen, že návrh zákona je zásadním impulsem pro větší transparentnost, profesionalizaci a rozvoj samotného nestátního neziskového sektoru u nás, což je našim společným cílem.

Věcný záměr zákona o statusu veřejné prospěšnosti byl konzultován s nestátními neziskovými organizacemi nespočetněkrát, byly uspořádány dvě veřejné debaty, v listopadu a prosinci 2008. Rada vlády pro NNO tento návrh přijala na svém zasedání 11. března 2009 a do připomínkového řízení byla tato verze návrhu rozeslaná 25. března 2009. V průběhu vypořádání připomínek text doznal značných změn a záměrem dnešního setkání je především představení věcného záměru zákona o statusu veřejné prospěšnosti v podobě, která tyto připomínky reflektuje. Současně se chceme seriózně zabývat Vašimi připomínkami, a tudíž dnešní setkání jsme pojali také jako vypořádání připomínek.

Proč tedy tento zákon připravujeme?

V současné době právní úprava, upravující veřejnou prospěšnost, neexistuje. Respektive vládní návrh občanského zákoníku se veřejnou prospěšností zabývá v obecné rovině, odkazující na podrobnou úpravu. Má se za to, že některé právní formy, tvořící v současném chápání množinu tzv. nestátních neziskových organizací jsou těmi, kdo poskytují veřejně prospěšné služby a činnosti. Na druhé straně existuje předpoklad, že jiné právní formy soukromých organizací veřejně prospěšné služby a činnosti nevykonávají. Přitom to není pravda, mnoho soukromých subjektů poskytuje veřejně prospěšné služby bez dosahování zisku a v normálním konkurenčním prostředí by tedy měly mít právo na veřejné zdroje.

Nejčastější právní formou NNO je občanské sdružení, které je ze všech uvedených právních forem ale nejméně transparentní. Občanská sdružení jsou zakládána podle zákona o sdružování. Smyslem zákona byl a je snadný provoz členských korporací, prostřednictvím nichž budou občané bez překážek naplňovat právo na sdružování. V současné době jsou ovšem občanská sdružení nejčastějším poskytovatelem veřejně prospěšných služeb a činností a také nejčastějším příjemcem podpory ze všech typů veřejných rozpočtů. Ministerstvo vnitra registruje ve svém neveřejném rejstříku cca 70 000 občanských sdružení a další tisíce jejich účelových zařízení. Jak jsem se již zmínil, zákonná úprava občanských sdružení nenakládá na tyto organizace takovou míru transparentnosti a zodpovědnosti jako je to u jiných právních forem NNO. To aktuálně vede některé poskytovatele dotací k úvahám o vyloučení občanských sdružení ze soutěže o státní finanční prostředky, a to pouze z důvodu netransparentní právní formy.

Proč tedy raději novelizujeme zákon o sdružování?

Námítka, ač relevantní není zcela na místě. Samotná novelizace zákona ještě nenaplní další cíle úpravy a především bude vytvářet zbytečné překážky při naplňování práva na sdružování.

Je nutné si uvědomit, že vymezením veřejné prospěšnosti podle právní formy, nikoliv podle reálných činností a zásad hospodaření, jsme se zastavili v časoprostoru začátku devadesátých let. Kdy byl podpořen nově vzniklý a křehký neziskový sektor jako demokratizační faktor ve společnosti. Toto vymezení se již přežilo a nyní brání rozvoji jak neziskového sektoru, tak transparentní podpory. Především však brání rozvoji poskytování veřejně prospěšných služeb a činností poskytovaných státem i soukromými subjekty. Toto jsou také základní důvody, proč je připravován zákon o statutu veřejné prospěšnosti.

- 1) rozvoj poskytování veřejně prospěšných služeb a činností (činností a služeb ve veřejném zájmu) soukromými organizacemi (organizacemi oddělenými od státu)
- 2) zajištění transparentnosti soukromých organizací poskytujících veřejně prospěšné služby a zajištění jejich profesionalizace a rozvoje
- 3) sjednocení přístupu veřejné správy k organizacím poskytujícím veřejné služby a činnosti a posílení transparentního prostředí poskytování finančních prostředků z veřejných rozpočtů.

Zákon neinstaluje žádnou novou právní formu, ale všechny současné právní formy soukromých organizací mohou, za předpokladu splnění podmínek této právní úpravy, získat zvláštní status veřejné prospěšnosti s návazností na příslušné benefity.

Jaké to jsou podmínky?

Organizace musí:

- 1) poskytovat veřejně prospěšné služby nebo vykonávat veřejně prospěšné aktivity v dlouhodobé časové ose (minimum 10 let)
- 2) být plně transparentní – umožnit přístup k jinak nezveřejňovaným údajům (např. tři nejvyšší platy včetně odměn, obsah outsourcingových smluv, audity, apod.)

- 3) zisk (kladný hospodársky výsledok) musí organizace ze 100 % investovat do rozvoje svých veřejně prospěšných služeb a činností.

Za splnění těchto podmínek může organizace se statusem veřejné prospěšnosti počítat s daňovou uznatelností výdajů, které budou vkládány do rozvoje veřejně prospěšných služeb a činností a dále s přístupem do soutěže o dotace ze státního (případně veřejných rozpočtů)

Organizace získá status veřejné prospěšnosti zápisem do veřejně přístupného rejstříku VPO. Zápis do rejstříku bude ovládán registračním principem a bude veden buď nezávislými soudy, nebo dle nové úpravy rejstříkového zákona.

Dámy a pánové, jednotlivé změny návrhu, které vzešly z připomínkového řízení, Vám představí zpracovatelé návrhu. Proces projednávání věcného záměru je procesem velmi zdlouhavým a mohu říci, že po roce projednávání jsme teprve na začátku. Zdlouhavost procesu je opodstatněná, předkládáme zákon, který znamená radikální změnu pro řadu neziskových organizací. Změnu ne jen pro samotné organizace, ale také pro postup státu při poskytování finančních prostředků na veřejně prospěšné služby a činnosti. Proto je důležité, aby principy navrhované úpravy byly dobře prodiskutovány, aby nevznikaly zbytečné mýty a legendy, co tam je a není upraveno. Je také nezbytné, abychom si stanovili jasné mantinely, kdy tato úprava stanoví pro neziskový sektor vidinu zásadního rozvoje, a kdy tento punc ztratí. V takovém okamžiku musíme od příprav ustoupit. V této chvíli si, ale myslím, že proces diskuzí a připomínek návrh jednoznačně zkvalitnil. Rád bych upozornil na fakt, že předkládáme k diskuzi věcný záměr zákona, čili základní principy a směry úpravy. Nikoliv rozpracovanou verzi jednotlivých postupů a propočtů, to bude předmětem prací na paragrafovém znění.

Dámy a pánové, pevně věřím, že při dnešní debatě se budeme soustředit na to, co nám není lhostejné a k čemu nás vyzývá i výzva neziskových organizací – jak má stát do budoucna strategicky přistupovat k NNO.

Všichni chceme, aby ty NNO, které realizují veřejně prospěšné činnosti a služby, měly jistotu stabilního a dlouhodobého financování, byly transparentní, měly možnost rozvoje profesionálního zázemí a udržení kvalitních lidských zdrojů. Všichni si přejeme, aby NNO měly možnost se rozvíjet tak, aby byly konkurenceschopné.

Jakou máme alternativu? Alternativa ponechání status quo pro mne není alternativou.

Dámy a pánové, tímto Vás všechny srdečně vítám na dnešním setkání a přeji nám plodnou diskuzi. Děkuji za pozornost.